

İŞLETMELERİN FİNANSMAN YAPISINI ETKİLEYEN ORTAKLARA BORÇLANMA VE SERMAYE ARTIŞI ALTERNATİFLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ VERGİ DÜZENLEMELERİ AÇISINDAN ANALİZİ

Dr. M.Uğur AKDOĞAN*

ÖZET

Finans yöneticisinin en önemli hedefi, işletmenin sahip olduğu değeri yükseltmektedir. Sermaye yapısı, finansman kaynaklarına yönelik tercihleri belirlediği ve nakit yönetimi konusunu da etkilediği için, finans yöneticilerinin dikkate alması gerektiği önemli bir konudur. Finans teorisinde sermaye yapısı konusunda uzun yıllardır çalışmalar yapılmıştır. Ağırlıklı ortalama sermaye maliyetini temel alan hesaplamalar halen geçerliliğini korumaktadır. Türkiye'de geçerli olan vergi düzenlemeleri ve ortakların yaklaşımı bu hesaplamaları ve kararları etkileyebilecek derecede etkili olabilmektedir. Çalışmada şirket ortakları tarafından işletmeye borç veya sermaye olarak finansman sağlanabileceği dikkate alınarak, bu alternatiflerin Türkiye'de tabi oldukları vergiler detaylı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal yapı, Sermaye artışı, Ortaklara borçlanma, Vergi düzenlemeleri

Jel Kodları: K34, M40

ANALYSIS OF THE CAPITAL INCREASE AND SHAREHOLDER LOAN ALTERNATIVES IN TURKEY THAT EFFECT THE FINANCE STRUCTURE OF THE COMPANIES, FROM THE PERSPECTIVE OF TURKISH TAX RULES

ABSTRACT

The most important goal of a finance executive is to increase the value of its company. Capital structuring is one of the important factors that

* Yeminli Mali Müşavir

should be taken into consideration by the finance executives as the sources of financing are determined within this context and also has close effects on the cash management. In finance theory, lots of studies were conducted since years on the Capital structuring. The calculations that are based on weighted average cost of capital still protect their validity. In Turkey, the applicable tax regulations and the approaches of the shareholders can highly effect those calculations and the subsequent decisions. In this study, considering the shareholders can inject funds to their companies either as loan or capital, the taxes that those alternatives are subject to in Turkey are examined in detail.

Key words: Financial structure, Capital increase, Shareholder loans, Tax Regulations

Jel Code: K34, M40

1- GİRİŞ

İşletmelerin finansman ihtiyacı olduğunda, bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek çeşitli alternatifler bulunabilmektedir. Bu alternatiflerin hangisinin işletme açısından daha makul olduğu konusunda yapılan çalışmalarda finans teorisinin tavsiye ettiği yanıtlar, uygulamada her zaman en çok tercih edilen seçenek olmayabilmektedir. Bu farklılığın temel sebeplerinden bazıları ilgili finansman seçeneğinin bulunmasındaki zorluklar, hedeflenen finansmanı elde edebilmek için gerekli olan zaman ve seçeneklerin vergisel maliyetleridir.

En kolay finansman bulma seçeneği, uygulamada her zaman en az maliyetli finansman seçeneği olmayabildiği için, işletmenin finans yöneticilerinin ellerindeki alternatifler ve bunları elde etme ve elde tutma maliyetlerine önceden analiz etmiş olmaları gerekmektedir. İşletmenin finansal durumunun nasıl olduğu, daha önceki yaşadıkları tecrübeler, piyasa koşulları gibi birçok faktör yapılan analizi etkileyebileceği için genel geçerli bir yaklaşımın olmadığını ve her işletme için, kendi durumuna göre bu analizlerin yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Diğer taraftan vergi kuralları her işletme için geçerli olduğu için, vergi maliyetlerini hesaplamak daha kolay olabilecektir. Ancak vergi analizlerinde de bazı özel düzenlemeler, teşvikler sebebi ile işletmelerin farklı maliyetleri olabilmektedir. Benzer şekilde işletmenin özkaynak yapısı, borç verenin kim veya hangi ülkeden olduğu gibi konular da vergi maliyetlerini doğrudan etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada, işletmelerin ihtiyaç duydukları finansmanı ortaklarından temin etmek istemeleri durumunda karşılaşılabilecekleri vergi maliyetleri analiz edilmiştir. Ortaklardan sağlanacak finansmanın borçlanma veya sermaye artışı olarak iki şekilde yapılabileceği dikkate alınarak, analizler bu iki seçeneğin ayrı ayrı incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Konunun vergi boyutlarının yanında muhasebe gösterimi açısından da analizi yapılmış ve uygulama etkilerine yer verilmiştir.

2- FİNANSMAN TEORİSİNDE BORÇ VE ÖZKAYNAK YAPISI

1.1- Optimum Sermaye Yapısına Yönelik Modeller

İşletmelerin finansmanı için borçlanma veya özkaynak ile kaynak sağlanması arasındaki tercihlerde, finans yöneticilerinin nasıl hareket etmeleri gerektiği konusu finans teorisinin uzun yıllardır araştırdığı bir konudur. Finans yöneticilerinin en temel hedefinin işletmelerin sahip oldukları değeri azami kılmak olduğu dikkate alındığında finansman tercihinin şirket değerini arttıracak şekilde optimal bileşimini tespit edebilmek en önemli hedeflerden biri olarak görülmüştür.

Alternatif finansman kaynakların bulunup bulunmadığı veya istendiği takdirde ne kadar kaynak sağlanabildiği konusu incelenirken kaynağın yapısına, yatırımın yapısına ve piyasa koşullarına bakılması önerilmiştir. Optimal yapı ise risk ve getiri oranlarında denge kuran, sermaye maliyetini en aza indirgeyen ve bu şekilde işletmenin değerini azami kılan yapı olarak tanımlanmıştır (Aydın ve diğerleri 2009, 171). Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti çeşitli fon kaynaklarının vergiden sonraki maliyetleri ile bu kaynakların toplam pasif içindeki oranın çarpımının toplamı olarak hesaplanmaktadır. İşletmenin finansman tercihinin işletmeye maliyetinin bu şekilde hesaplanabileceği düşünülmüştür (Ceylan ve Korkmaz 2008, 244). Sermaye maliyetinin, sermaye yapısı ve işletme değeri arasındaki ilişkileri inceleyen başlıc dört yaklaşım olduğu görülmektedir.

- Net Gelir Yaklaşımı
- Net Faaliyet Geliri Yaklaşımı
- Geleneksel Yaklaşım
- Modigliani Miller Yaklaşımı

Net gelir yaklaşımında, özkaynak maliyetlerinin borç maliyetlerinden daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Buna göre işletme ne kadar borçlanırsa

borçlansın ortakların beklentileri değişmeyeceği için, işletmenin değerini arttırmak isteniyorsa borçlanma seçeneğinin tercih edilmesi gerektiği söylenmektedir. Net Faaliyet Geliri yaklaşımında ise borçlanma arttıkça, işletmenin riskinin de arttığını, bunun da hissedrların beklentisini yükseltmesi sebebi ile sermaye maliyetinin değişmeyeceğini söylemişlerdir. Bu yaklaşımda finansman kaynaklarına yönelik tercihin işletmenin değerini etkilemediği ifade edilmektedir. Geleneksel yaklaşımda ise, işletmenin yalnızca bir optimal sermaye yapısı olduğu, belli bir borçlanma seviyesine kadar, finansman maliyetlerinin minimize olabileceğini ve bu şekilde azami şirket değerine ulaşılabileceğini, ama optimal seviyeden sonra borçlanmaya devam edilirse risklerin çok artması sebebi ile sermaye maliyetlerinin de artacağı ve şirket değerinin azalacağı ifade edilmiştir. Modigliani- Miller yaklaşımında da işletmeler risk gruplarına ayrılarak analizler yapılmıştır. Benzer risk grubundaki şirketlerin benzer değerlere sahip oldukları gösterilerek, sermaye yapısındaki değişimin bu değerleri farklılaştıramayacağı savunulmuştur. Modigliani Miller yönteminde işletmenin finansmanı gerektiğinde kullanılabileceği seçenekler bir hiyerarşi içinde gösterilmiştir. Buna göre öncelikle dağıtılmayan karların kullanılması gerektiği, daha sonra uygun aktiflerin satılmasının gerektiği, borçlanma seçeneklerinin değerlendirilmesi ve en son olarak da hisse senedi ihracı veya yeni ortak alınması gibi seçeneklerin değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Sayılan 2010, 278).

1.1- Ortaklardan Sağlanan Borç ve Özkaynakların Finans Modellerine Etkisi

Finans teorisi özkaynakla finansman yönteminde, hissedarların işletmeden gelecekte bekledikleri getirilerin etkilenebileceği teredütü sebebiyle çok tavsiye etmemektedir. Diğer taraftan yukarıda ifade edilen modellerde hissedarlar ile ilgili analizler yapılırken, şirket üzerindeki kontrolü sadece kar ve değer artış kazancı beklentisi içinde olan kişiler olarak yaklaşmış olduğu dikkat çekmektedir. Şirket ortaklarının bu hedefleri bulunsa dahi stratejik yatırımcı olarak tanımlanabilecek ve elindeki hisse senedini sadece bir menkul kıymet gibi değerlendirmeyen, o işin ticari olarak büyümesine de katkı sağlamak isteyen hissedarların var olduğu dikkate alındığında yukarıda yer verilen finans kuramlarının varsayımlarının dışına çıkmış olmaktadır. Özellikle işletme ortaklarının karlarını işletmede bırakma kararını alabiliyor olmaları, faizsiz borç verebiliyor olmaları veya faizli borç verilse dahi geri ödeme sürelerinin normal vadelerin üzerinde gerçekleşme imkanları sermaye maliyetinin ağırlıklı ortalamasını etkileyebilmektedir.

3- TÜRKİYE'DEKİ VERGİ DÜZENLEMELERİ AÇISINDAN ORTAKLARDAN SAĞLANAN BORÇ VE ÖZKAYNAKLARIN ANALİZİ

Sermaye yapısına yönelik kararların ortaya çıkardığı vergi etkisi, hesaplamalarda dikkate alınıyor olması gerekmektedir. Model içinde kabul edilen yaklaşımlarda, borçlanmanın maliyeti olan faizin dönemin vergi matrahını azalatacağı dikkate alınarak formülasyonların yapıldığı görülmektedir. Ülkede geçerli olan mevzuat veya ilgili işletmenin durumuna göre de farklı vergilerin söz konusu olabileceği veya vergi yüklerinin farklılaşabileceği dikkate alınmalıdır. Aşağıda ortakların sağladığı finansmana yönelik olarak Türkiye'de geçerli olan vergi yükleri incelenmiştir.

3.1- Kurumlar Vergisi Yönünden İnceleme

3.1.1 Sermaye Artışı Yapılması

Ortaklar tarafından sermaye artışı başvurusunun yapılması, fiilen sermayenin arttırılması herhangi bir şekilde kurumlar vergisine tabi bir işlem değildir. Diğer taraftan işletmenin sermayesi üzerinden bir faiz ödemesi durumunda, bu ödemenin vergi matrahından düşülemeyeceği hükme bağlanmıştır. Müteşebbisin ticari faaliyete devam etme kararı vermiş olması sonucunda ticaretin getirisi kar, riski ise zarar olmalıdır. Sermaye yatırımı üzerinden faiz yürütülmesi ticari yaklaşımın doğasının dışında değerlendirilmektedir (Akdoğan 2013,227).

3.1.2 Ortaklar Tarafından İşletmeye Borç Verilmesi

Bir işletmenin ortakları tarafından, sahibi olukları işletmelere borç vermeleri durumunda kurumlar vergisi uygulamaları yönünden başlıca iki temel düzenlemenin dikkate alınması gerekmektedir. Bunlar, vergi güvenlik müessesesi başlığı altında tanımlanmış olan transfer fiyatlandırması ve örtülü sermaye uygulamalarıdır. Ayrıca vergi matrahının hesabında gider olarak dikkate alınma dönemini etkileyebilecek finansman giderinin aktifleştirme zorunlulukları da borçlar ile ilgili dikkate alınması gereken bir durumdur.

3.1.2.1 Transfer Fiyatlandırması

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Transfer Fiyatlandırması Yoluya Örtülü Kazanç Dağıtımını" konusunu düzenleyen 13. Maddesindeki ifadelerde "işletmenin, ilişkili kişileri ile emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit eddikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alımı veya satımında bulunması durumunda, kazancın tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacağı" hükme bağlanmıştır. Borçlanma işlemlerine yönelik olarak "ödünç para alınması

ve verilmesinin de yukarıdaki düzenleme kapsamında olduğu açıkça ifade edilmiştir. Diğer taraftan transfer fiyatlandırılması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançların mali karın hesabında gider olarak dikkate alınmayacağı da ayrı bir madde ile hükme bağlanmıştır.

Yukarıdaki düzenlemeler çerçevesinde ortaklara bir borçlanma işlemi söz konusu olduğunda faiz oranının emsaline uygun olması gerektiği; yüksek bir faiz ödemesi olması durumunda bu fazladan ödenen tutuların kurumlar vergisi matrahından indirilemeyeceği anlaşılmalıdır. Emsal oranın tespit edilmesi esnasında da, ilişkili kişiler ile yapılan işlemlerde uygulanan oranların, tarafların aralarında bir ilişki olmasa uygulanacak oranlar ile uyumlu olup olunmadığına bakılması gerekmektedir.

3.1.2.1 Örtülü Sermaye

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. Maddesinde, *"kurumların ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun özsermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır"* denmiştir. Ortakların veya ortakla ilişkili kişilerin finansman kuruluşu olması durumunda borç özsermaye oranının hesaplanmasında özsermaye oranının altı katının aşılmamasına bakılır.

Bununla birlikte ortaklar ve ilişkili kişiler aracılığı ile temin edilmesine rağmen, örtülü sermaye olarak sayılmayacağı ifade edilen işlemler de bulunmaktadır. Bu işlemlerden bazılarında örnek olarak köprü kredi olarak da ifade edilen ilgili ortağın bir bankadan aldığı krediyi aynı koşullarla kısmen veya tamamen doğrudan iştirakine naklettiği durumlar veya ortağın gayri-nakdi teminatı ile bankalardan alınan krediler verilebilir.

Örtülü sermaye tanımı içine giren borçlar için katlanılan borçlanma maliyetleri, sermaye üzerinden ödenen bir tutar olarak nitelendirildiği için vergi matrahının hesabında kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınmalıdır.

3.1.2.3 Aktifleştirilmesi Gereken Finansman Giderleri

Vergi Usul Kanun'nda konuya yönelik olarak stoklar ve sabit kıymetler için düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar haricindeki unsurlar için katlanılan finansman giderlerinin prensip olarak doğrudan dönem gideri olarak kabul edileceği hükme bağlanmıştır. Stoklar ile ilgili düzenlemede bir emtianın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunlu tutulmuştur. Stokta kalan emtia ile il-

gili olarak daha sonra ortaya çıkacak kur farklarının ise, ilgili buldukları yıllarda gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmesi işletmelerin seçimine bırakılmıştır. İşletmelerin finansman temini maksadıyla bankalardan veya benzeri kredi müesseselerinden aldıkları krediler için ödedikleri faiz ve komisyon giderlerinden dönem sonu stoklarına pay vermeleri zorunlu kılınmamış; söz konusu ödemelerin doğrudan gider olarak dikkate alınabileceği veya diledikleri takdirde stokta bulunan emtiaya isabet eden kısmının maliyete dahil edebileceği açıklanmıştır.

Diğer taraftan sabit kıymet alımına yönelik olarak katlanılan finansman giderleri vergi düzenlemelerinde emtiadan daha farklı olarak düzenlenmiştir. Buna göre ilgili sabit kıymetin aktifle girdiği yılın sonuna kadar katlanılan finansman giderlerinin sabit kıymetin maliyetine dahil edilmesi zorunlu tutulmuş, sonraki yıllarda ortaya çıkan finansman giderlerinin ise ihtiyari olarak ister maliyete intikal ettirilebileceği, istenirse de doğrudan gider yazılabileceği ifade edilmiştir (Özyer 2008, 520).

3.2- Gelir ve Kurumlar Vergisi Stopajı Yönünden İnceleme

3.2.1 Sermaye Artışı Yapılması

Sermaye artışı işlemi, herhangi bir şekilde gelir veya kurumlar vergisi tevkifatı uygulamasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte ortakların koymuş oldukları sermaye üzerinden faiz işletmeleri durumunda söz konusu faizler, bir kazanç dağıtımı olarak nitelendirileceği için kar dağıtımında tabi olunan tevkifat uygulamaları geçerli olacaktır.

Konuyla dolaylı olarak ilgisi olan bir husus da işletmede bulunan yedeklerin ve karların sermayeye ilave edilmesi durumudur. İşletme karlarının sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağı kanunda düzenlenmiştir. Ayrıca işletmede bulunan bazı sermaye yedeklerinin de sermayeye ilavesine mevzuatta imkan verilmiştir. Bu çerçevede söz konusu kaynakların sermayeye ilavesi ilave bir stopaj yükümlülüğü ortaya çıkarmayacaktır. Bununla birlikte daha sonraki tarihlerde sermaye azaltımı yapılması istenmesi durumunda, azaltılan sermayenin kaynağına bağlı olarak kar dağıtımı yapıldığı yorumu yapılabilecek ve kar dağıtım stopajına bu tarihlerde tabi olunacaktır.

3.2.2 - Ortaklar Tarafından İşletmeye Borç Verilmesi

Tam mükellef kurum ortakları tarafından işletmeye borç verilmesi durumunda, borç üzerinden yürütlen faizler için ilave bir stopaj hesaplanması na gerek bulunmamaktadır. İlgili borcun kurumlar vergisi açısından örtülü

sermaye tanımına girip girmediği de, stopaja tabi olma durumunu etkilemeyecektir.

Diğer taraftan Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30.maddesine yapılan bir düzenlemede yabancı bankalar veya içindeki bulunduğu ülkede mutad olarak kredi vermeye yetkilendirilmiş olup sadece ilişkili bulunduğu kurumlara değil tüm gerçek ve tüzel kişilere kredi verebilen kurumlardan alınan kredilere yönelik ödenecek faizlerin %0 oranında stopaja tabi olacağı ifade edilirken, finansman kuruluşu niteliğinde olmayan dar mükellef ortaklardan alınan işletme kredileri için faiz tutarı üzerinden %10 oranında stopaj yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Yurtdışına yapılan ödemelerin tabi olduğu tevkifat oranları Türkiye ve ödeme yapılan ülke ile imzalanmış olan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarında farklı bir belirleme yapıldıysa değişebilecektir. Bununla birlikte OECD modelini baz alan Türkiye'nin taraf olduğu çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında genel prensip olarak faiz ödeme yapılan ülke tarafından vergilendirilir denmiştir. Bununla birlikte ödemeyi yapan işletmenin bulunduğu ülkeye de anlaşmada belirlenen oranı aşmamak koşuluyla vergilendirme hakkı verilmiştir (Kara 2000, 52). Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmaların bir çoğunda belirlenen bu oran, yerel mevzuatta tespit edilen orandan daha yüksek olduğu için, yukarıda ifade edilen yerel oranların geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

Kurumlar vergisi bölümünde açıklanan şekilde örtülü sermaye veya transfer fiyatlandırması yoluyla faiz ödemesi adı altında kazançların dar mükellef ortaklara transfer edildiğinin tespit edilmesi durumunda, yukarıda açıklanan faizler için geçerli olan tevkifat oranı yerine, kar dağıtımı için geçerli olan tevkifat oranları kullanılmalıdır.

3.3- KDV Yönünden İnceleme

3.3.1 Sermaye Artışı Yapılması

İşletmelerde sermaye artışı yapılması ilke olarak KDV'nin konusuna girmemektedir. Bununla birlikte sermaye artışının aynı olarak yapılması durumunda, bir mal tesliminden bahsedilebileceği için teslimi yapan ortak açısından KDV hesaplama zorunluluğu otaya çıkacaktır. Aynı sermaye olarak konulacak mal bedeli ve tabi olduğu KDV'si karşılığında, diğer şirkette sermaye artışı tescil edilecektir.

3.3.2 - Ortaklar Tarafından İşletmeye Borç Verilmesi

Banka ve finans kuruluşları tarafından sağlanan finansmanlara yönelik

yürütülen faizler, KDV'nin kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte finans kuruluşu niteliğinde olmayanlardan temin edilen borçlar üzerinden hesaplanan faizin KDV'ye tabi olup olmadığı konusunda uygulamada tartışmalar olduğu görülmektedir. Birinci görüşe göre, Katma Değer Vergisi Kanunu'nda KDV tabi olan teslim ve hizmetler için bir belirleme yapılmadığı müddetçe KDV'nin uygulanmaması gerektiği ifade edilmektedir. Gelir Vergisi Kanunun'da olduğu gibi ticari kazanç içinde bütün kazancı birleştiren bir yaklaşım KDV Kanununda mevcut olmadığı için, faiz gelirlerinin KDV Kanununun kapsamı dışında değerlendirilmesi gerekmektedir denmektedir. Diğer taraftan ikinci görüşe göre ise faiz gelirlerine dayanak oluşturan borç verme işlemi bir finansman hizmetidir ve KDV Kanununun 1/1 ve 4 üncü maddeleri uyarınca ticari faaliyet kapsamında yapılan bir işlem olarak vergiye tabi tutulmalıdır. Bunun için Kanunda ayrı bir düzenleme yapılmasına gerek yoktur. Kanunun 1/3-f maddesindeki düzenleme, ticari kazanç unsurları dışındaki gelir unsurlarının, ticari faaliyet bünyesinde de elde edilse vergilemesini sağlayan bir düzenleme değil, anılan işlemlerin ticari, zirai ve mesleki faaliyet çerçevesi dışında bile yapılsa vergilenmesini öngören bir düzenlemedir. (İstanbul YMM Odası Bültenleri, 2012)

Her iki görüş de uygulamada taraftar bulabilmektedir. Zaman içinde konuya ilişkin farklı yargı kararları da bulunmaktadır. Diğer taraftan aynı konu Banka Sigorta Muameleleri Vergisi açısından da incelenmiştir. Borç veren tarafların ikrazatçı olarak tanımlanmaları gerektiği ve ikrazatçılar tarafından yapılan işlemlerin KDV kapsamında değil, BSMV kapsamında nitelendirilmesi gerektiğinden bahisle %18 oranında KDV uygulanması yerine %5 BSMV uygulanması gerektiği savunulmuştur. Diğer taraftan bu argüman da Danıştay tarafından ortakların, ikrazatçı olarak değerlendirilmesinin doğru olmadığı ifade edilerek reddedilmiştir. Uygulamada ortaklar tarafından işletilen faiz üzerinden KDV hesaplanması yaygın bir görüş olarak benimsenmiştir (Altındağ ve Tolu, 1998).

Yukarıda ifade edilen yaygın görüşün paralelinde, işletmeye borç veren ortakların yurtdışında mukim olan bir finans kuruluşu olmaması durumunda da Türkiye'deki şirkete yansıtılan faizlerin, KDV Kanunu'nun 9. Maddesi çerçevesinde sorumlu sıfatı ile KDV'ye tabi tutulması gerekmektedir. Sorumlu sıfatı ile ödenen KDV tutarı, işletmenin kendi KDV beyannamesinde "İndirilecek KDV" olarak dikkate alınabilmektedir.

Faizin KDV karşısındaki durumuna yönelik uygulamada tartışılan bir diğer konu da, borç veren tarafından faiz işletilmediği durumlarda ne yapılması gerektiği üzerinedir. Özellikle borç verenin yurt içinde olduğu durumlarda

yukarıda açıklanan transfer fiyatlandırması hükümleri çerçevesinde faiz işletilmesi zorunlu tutulduğu için, tam mükellef bir ortak tarafından faizsiz kredi verilmesi durumunda da, emsal faiz üzerinden bir hesaplama yapılması zorunluluğu ortaya çıkmakta ve bunun KDV etkisinin de dikkate alınması gerekmektedir. Diğer taraftan kredi sağlayanın yurt dışında bulunan ortak olması durumunda, ilgili ülkedeki transfer fiyatlandırması hükümleri çerçevesinde faizsiz kredi verme imkanlarına da sahip iseler, Türkiye’de emsal faiz üzerinden sorumlu sıfatı ile KDV hesaplanma zorunluluğu olup olmadığı konusunda tereddütler ortaya çıkabilmektedir (Gündüz 2012). Bu tereddütlerin önünde geçebilmek için 07 Nisan 2012 tarihinde Gelir İdaresi Başkanlığı’nın Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı’na bağlı Mükellef Hizmetleri KDV ve Diğer Vergiler Grup Müdürlüğü tarafından düzenlenen bir muktezada konuya yönelik değerlendirmeler yapıldığı ve KDV Kanunu’nun 27. Maddesi çerçevesinde emsal faiz üzerinden KDV hesaplanması gerektiği ifade edilmiştir. Yurt dışına faiz ödemesi yapıldığında, sorumlu sıfatı ile hesaplanacak KDV matrahının stopaj dahil olan brüt faiz tutarı olması gerektiği de unutulmaması gereken bir konu olarak dikkat çekmektedir.

3.4- Kambiyo Mevzuatı ve KKDF Yönünden İnceleme

3.4.1 Sermaye Artışı Yapılması

Sermaye artışı işlemleri KKDF’nin konusuna girmemektedir. Diğer taraftan özellikle yabancı sermayeli işletmelerde, yurt dışındaki ortak tarafından işletmeye sermaye konulması durumunda dikkat edilmesi gereken önemli bazı hususlar bulunmaktadır. Öncelikle sermaye artışlarının tescil edilebilmesi için, sermaye artışında kullanılacak tutarların Türkiye’deki bankacılık sistemi aracılığı ile ülkeye getirilme mecburiyeti bulunmaktadır.

Diğer taraftan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yayınlanan 29.03.2013 tarih ve 2013/YB-7 sayılı genelge ile yürürlükte olan Sermaye Hareketleri Genelgesi’nde mevcut yabancı sermayeli kuruluşların yapacakları sermaye artışı için yabancı ortaklar tarafından gönderilen tutarların Türk lirası mevduat veya döviz tevdiat hesabına alacak kaydedildiği tarihten itibaren tescil edileceği tarihe kadar “sermaye avansı” yerine “sermaye artış bedeli” olarak takip edileceği ve sermaye artış bedelinin şirket tarafından sermaye artışı tescil edilene kadar serbestçe kullanılamayacağı hükmüne bağlanmıştır (Coşkun 2013).

3.4.2 - Ortaklar Tarafından İşletmeye Borç Verilmesi

Tam mükellef ortakların işletmeye borç vermesi durumunda KKDF veya kambiyo mevzuatı yönünde özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Söz

konusu mevzuatın haricinde işletme içine giren ve çıkan tutarların takip edilebilmesi ve kaydedilebilmesi için bankacılık sisteminin kullanılması gerektiği unutulmamalıdır.

Yabancı sermayeli işletmelerde, yurtdışına borçlanması durumunda da ödeme ve tahsilat işlemlerin Türkiye'deki aracı bir banka aracılığı ile yapılması şartı bulunmaktadır. Diğer taraftan yurtdışına yapılan borçlanma işlemlerinde KKDF açısından da konu irdelenmelidir. Bankalar ve finansman şirketleri dışında Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışından sağladıkları döviz ve altın kredilerinde (fudiciary işlemler hariç) Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu oranı aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir. İlgili oranların kredinin anaparasına uygulanması gerekmektedir.

- Ortalama vadesi bir yıla kadar olanlarda %3
- Ortalama vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 2 yıl arasında olanlarda %1
- Ortalama vadesi 2 yıl (2 yıl dahil) ile 3 yıl arasında olanlarda %0,5
- Ortalama vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ve üzerinde olanlarda %0

Yurtdışından sağlanan kredinin Türk Lirası üzerinden olması durumunda ise vadeye bakmaksızın faiz üzerinden %3 oranında KKDF hesaplanması gerekecektir (PwC Vergi Bültenleri 2013/1).

3.5- Sermaye Artışlarında ve Ortaklara Yapılan Borçlanmalarda Ortaya Çıkabilecek Diğer Vergiler

Yukarıdaki bölümlerde açıklanan vergi yükleri haricinde işletmenin finansman yöntemi olarak sermaye artışında veya ortağa borçlanma durumlarında ortaya çıkabilecek diğer bazı vergi ve fonlara ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

- Borçlanma işlemi için finans kuruluşu veya banka niteliğinde olmayan kurumlar ile sözleşme imzalanması durumunda, sözleşmede yer verilen işleme yönelik en yüksek tutar üzerinden binde 9,48 oranında damga vergisi hesaplanması gerekmektedir. Her orjinal imzalı sözleşme ayrı ayrı damga vergisine tabi bulunmaktadır.
- Tam mükellef bankalar tarafından sağlanan borçlanma işlemlerinde %5 oranında Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Hesaplanması Gerekmemektedir
- Sermaye artışı işlemlerinde, artırılan kısmın onbinde 4'ü oranında Rekabet Kurumu'na fon yatırılması gerekmektedir.

4- SONUÇ

Finans teorisinde yer alan sermaye yapısı modellerinde dikkate alınan vergi etkisi, tabi olunan birçok vergi uygulaması sebebi ile değişkenlik gösterebilmektedir. Hem borçlanma maliyetlerini hem de özkaynak maliyetlerini yakından etkileyen bu tutarlar uygulamada finans teorisinin kapsamı dışında değerlendirilerek finans yöneticilerinin kararlarını etkilemektedir. Ortaklar ve şirketlerin finans yöneticileri açısından konu değerlendirildiğinde ortaklardan sermaye yerine faizsiz borç almak gibi alternatifler de ortaya çıkabilmektedir.

Konunun sadece vergi boyutlarıyla analizinin yapılması durumunda da işletmelerin bilanço yapılarına, tabi oldukları uygulamalara bağlı olarak vergi maliyetlerinin analiz edilmesi ve buna göre işletmenin finansman yöntemlerini belirlemeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN, A., 2013, **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 11. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi.

ALTINDAĞ M., TOLU A., Nisan 1998, **Sermaye Şirketlerinin Ortaklarına İş-tiraklerine ve Bağlı Ortaklarına Borç Verme İşleminin KDV Karşısındaki Durumu**, Yaklaşım Yayıncılık.

AYDIN, N., M. BAŞAR ve M. COŞKUN, 2009, **Finansal Yönetim**, Ankara, Detay Yayıncılık.

CEYLAN, A. ve T. KORKMAZ, 2008, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, 10. Baskım, Bursa, Ekin Basım.

COŞKUN, O., 24 Mayıs 2013, **Sermaye Avansı Olarak Yurt Dışından Getirilen Tutarlar**, Dünya Gazetesi.

GÜNDÜZ, Z., 06 Haziran 2012, **Ortaktan Alınan Kredinin Olmayan Faizinin Gerçek KDV'si**, Dünya Gazetesi.

İSTANBUL YMM ODASI, 2012, **Faiz Gelirlerinde KDV Uygulaması**, 31 Sayılı Bülten.

KARA, Ç., 2000, **Çifte Vergilendirmeyi Öneleme Anlaşmaları Türkiye Uygulaması**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları.

ÖZYER, M., 2008, **Açıklama ve Örneklerle Vergi Usul Kanunu Uygulaması**, 4. Baskı, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği.

PwC, Ocak 2013, **Vergi Bültenleri 2013/1**, Banka ve Sermaye Piyasası – Sektörel Bültenleri.

SAYILGAN G., 2010, **Soru ve Yanıtlarıyla İşletme Finansmanı**, 4. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi.

www.gib.gov.tr

www.vergiportali.com

